

11. SINIF DIN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 3 · Kitapçık B · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. DKAB.11.1.1 · Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ecelin Allah'ın bilgisinde belirli olduğunu, ancak insanın ecelini bilmediğini belirtir.	4
a)	İnsanın sebeplere uyup tedbir almakla yükümlü olduğunu, emniyet kemerinin bu tedbirlerden biri olduğunu açıklar.	4
a)	Tedbirsizliğin sorumluluğunun insana ait olduğu sonucuna ulaşır.	4
b)	Bilmenin zorlamak anlamına gelmediğini belirten uygun bir benzetme kurar (ör. öğrencisini iyi tanıyan öğretmenin sınav sonucunu önceden tahmin etmesi).	4
b)	Benzetmenin sınırını ya da Allah'ın bilgisinin kusursuzluğunu belirterek gerekçeyi tamamlar.	4

a) Örnek cevap: Ecel Allah'ın bilgisinde bellidir ama biz ecelimizi bilmeyiz. Allah bize sebeplere uymayı, tedbir almayı emretmiştir; emniyet kemeri de bir tedbirdir. Kemer takmayan biri bir zarar görürse bunun sorumluluğu tedbirsizliğine aittir. Kerem'in "nasılsa ecel belli" demesi, kaderi tedbirsizliğe bahane yapmaktır.

b) Örnek cevap: Öğrencilerini çok iyi tanıyan bir öğretmen, hiç çalışmayan bir öğrencinin sınavdan düşük alacağını önceden bilebilir; ama bu bilgi öğrenciyi çalışmamaya zorlamaz. Allah'ın bilgisi ise öğretmeninkinden farklı olarak ezeli ve kusursuzdur; yine de O'nun bilmesi bizim seçimlerimizi elimizden almaz.

Sık hatalar: Ecelin belli olmasını tedbirin gereksizliğine bağlamak; Benzetme kurup bilmek-zorlamak ayrımını açıkça yapmamak

2. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · kolay

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Seçtiği şartın sorumluluk için neden gerekli olduğunu doğru açıklar (ör. akıl iyi ile kötüyü ayırt etmeyi sağlar; irade olmadan seçim yapılamaz).	5
b)	Kişinin sorumlu tutulamayacağını belirtir.	5
b)	Zorlama (ikrah) altında iradenin ortadan kalktığını, şemadaki irade şartının gerçekleşmediğini gerekçe olarak gösterir.	5

a) Örnek cevap: İrade: İnsan ancak kendi seçtiği bir davranıştan sorumlu tutulabilir. Seçme özgürlüğü olmayan kişi, yaptığı şeyi kendisi seçmediği için sorumlu tutulamaz.

b) Örnek cevap: Sorumlu tutulamaz; çünkü silah zoru altında kişinin seçme özgürlüğü (iradesi) ortadan kalkmıştır. Şemadaki irade şartı gerçekleşmediği için sorumluluk da oluşmaz.

Sık hatalar: Zorlanan kişiyi "imzayı o attı" diye sorumlu saymak; Şartı yazıp neden gerekli olduğunu açıklamamak

3. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ahzâb 72'ye dayanarak insanın emaneti (akıl, irade ve sorumluluğu) yüklendiğini belirtir.	4
a)	Şems 8'e dayanarak insana iyiyi ve kötüyü ayırt etme yeteneğinin verildiğini, bu yüzden seçimlerinden sorumlu olduğunu açıklar.	4
b)	İsrarın zorlama (ikrah) olmadığını, Ömer'in seçme özgürlüğünün devam ettiğini belirtir.	4
b)	Kararı Ömer'in verdiğini, bu yüzden sorumluluğun ona ait olduğunu ve arkadaşlarının da kendi paylarından sorumlu olduğunu açıklar.	3

a) Örnek cevap: Ayete göre insan, göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten çekindiği emaneti yüklenmiştir; bu emanet akıl, irade ve sorumluluktur. Şems suresinde de insana kötülüğü ve kötülükten sakınmayı ayırt etme yeteneği verildiği bildirilir. İyiyi kötüden ayırabilen ve seçebilen insan, seçimlerinden sorumludur.

b) Örnek cevap: Arkadaşlarının ısrar etmesi Ömer'in iradesini ortadan kaldırmaz; "hayır" deme imkânı vardı. Kopya çekmeye karar veren Ömer'dir, bu yüzden sorumluluk ona aittir. Arkadaşları da onu yanlışla teşvik ettikleri için kendi paylarından sorumludur.

Sık hatalar: İsrarı zorlama (ikrah) ile aynı saymak; Ayetlerle akıl-irade-sorumluluk ilişkisini kurmamak

4. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Görüşün doğru olmadığını belirtir.	4
a)	Ayetteki "kendi durumunu değiştirmedikçe" ifadesine dayanarak değişimin insanın kendi çabasına bağlandığını açıklar.	4
b)	Çevrenin insanı etkileyebileceğini kabul eder.	4
b)	Akıl ve iradenin bu etkiye rağmen doğruyu seçmeyi mümkün kıldığını belirtir.	4
b)	Görüşünü somut ve tutarlı bir örneklerle destekler.	4

a) Örnek cevap: Burak'ın görüşü doğru değildir. Ayette bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah'ın onların durumunu değiştirmeyeceği bildirilir; yani değişim insanın kendi çabasına bağlanmıştır. İnsan çevresinin mahkûmu değildir.

b) Örnek cevap: Çevre insanı elbette etkiler; kötü alışkanlıkların yaygın olduğu bir yerde büyümek zorluk yaratabilir. Ama insan akıl ve iradesiyle doğruyu seçebilir. Örneğin madde bağımlılığının yaygın olduğu bir mahallede büyüyen bir genç, kütüphaneye ve spor kulübüne giderek, iyi arkadaşlar edinerek farklı bir yol seçebilir.

Sık hatalar: Çevrenin etkisini tamamen yok saymak; Ayeti değerlendirmeye bağlamamak

5. DKAB.11.1.3 · Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Allah'ın insanı gücü ölçüsünde sorumlu tuttuğu ya da herkesin kendi kazandığından yarar veya zarar göreceği mesajını yazar.	4
b)	Birinci ifadenin olumlu (sınırı belirten), ikincinin olumsuz (aşılmayacak sınırı vurgulayan) yapıda olduğunu belirtir.	4
b)	İki ifadenin aynı anlamı farklı yönlerden vurguladığını, karşılaştırmanın anlamı netleştirdiğini açıklar.	4
b)	Meal farklarının çelişki değil, çevirmenin tercihi olduğunu ve birden fazla meale bakmanın yararını belirtir.	3

a) Örnek cevap: Allah insanı ancak gücü ölçüsünde sorumlu tutar; herkesin yaptığı iyilik kendi lehine, kötülük de kendi aleyhinedir.

b) Örnek cevap: Birinci meal olumlu bir yapıyla sorumluluğun sınırını gösterir: Yükümlülük gücün yettiği kadardır. İkinci olumsuz yapıyla bu sınırın aşılmayacağını vurgular: Güç yetmeyen şeyle yükümlülük olmaz. İki ifade aynı anlamı farklı yönlerden anlatır; bu bir çelişki değil, çevirmenin tercihidir. İki meal birlikte okumak anlamı daha net kavramamızı sağlar.

Sık hatalar: Meal farklarını anlam çelişkisi olarak yorumlamak; Yalnızca kelime farklarını sıralayıp anlama etkisini açıklamamak

6. DKAB.11.2.1 · Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme · kolay

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I. tanımın dini kaynağı (ilahi oluşu) ve amacı (insanı hayra yöneltmesi) açısından tanımladığını belirtir.	5
a)	II. tanımın dini toplumsal işlevi ve gözlenebilir yönleri (inanç, uygulama, topluluk) açısından tanımladığını belirtir.	5
b)	Ortak bir öge yazar (ör. dinin bir kuralları ya da inanç-uygulama sistemi olması; ilahi/kutsal olanla ilişki; insanın davranışlarını yönlendirmesi).	5

a) Örnek cevap: I. tanım dini kaynağı ve amacı açısından tanımlar: Din ilahidir ve insanı hayra yöneltir. II. tanım ise dini toplumsal yönüyle ele alır: İnanç ve uygulamaları, insanları bir topluluk hâlinde birleştirmesi.

b) Örnek cevap: İkisi de dinin insan davranışlarını yönlendiren inanç ve uygulamalar içerdiğini kabul eder.

Sık hatalar: Tanımları tekrar edip karşılaştırma yapmamak; Ortak öge olarak "ikisi de tanımdır" gibi ayırt edici olmayan ifade yazmak